

3. 4. 2020

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ošetřovné v dobách koronaviru a možná predikce úpravy problematiky do budoucna

Ošetřovné je jednou ze šesti dávek nemocenského pojištění, jehož právní úprava má těžiště v zákoně č. [187/2006](#) Sb., o nemocenském pojištění (dále též jen „ZNP“), a to konkrétně v části třetí, kde je ošetřovnému věnována hlava VI. (ust. § 39 - § 41). Jedná se o dávku peněžitou, nárokovou, opakující se, nicméně krátkodobou. Tak to ostatně zhodnotila vláda v důvodové zprávě k návrhu zákona zveřejněného jako sněmovní tisk č. 784/0, o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020 (dále též jen „mimořádný zákon o ošetřovném“).

*Pozn. autorky: **Informace v tomto článku se vztahují k právnímu stavu ke dni 25. 3. 2020.** Tento článek se nezabývá problematikou dlouhodobého ošetřovného.

Ošetřovné zaměstnanci, který je účasten na pojištění ve smyslu ZNP, náleží tehdy, pokud je nutné, aby se namísto výkonu práce v zaměstnání věnoval péči či ošetřování člena své domácnosti, anebo péči o dítě mladší 10 let, je-li jeho rodičem (byť s ním v domácnosti trvale nežije), v případě, kdy tito onemocněli, utrpěli úraz anebo nemůže-li dítě být v péči školského či jiného zařízení, popřípadě v péči jiné osoby, v jejíž denní nebo týdenní péči dítě jinak je, či jedná-li se o členku domácnosti, která je v době bezprostředně po porodu ve stavu, který ošetřování a péči jinou osobou nezbytně vyžaduje.

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ VYCH & PARTNERS

Vzhledem k tomu, že tento článek vychází v pro Českou republiku nelehkých časech pandemie onemocnění COVID-19, je problematika ošetřovného rozpracována právě v souvislosti s nastalou krizovou situací. V důsledku toho jsou některé aspekty týkající se dané dávky záměrně opomíjeny. Cílem článku je poskytnout zejména základní praktické informace a v té souvislosti se rovněž zamyslet nad možnou podobou poskytování dávek ošetřovného v budoucnu.

Právní úprava ošetřovného v dobách koronavirové pandemie

Vláda dne 19. 3. 2020 navrhla zákon zveřejněný jako sněmovní tisk č. 784/0, o některých úpravách v sociálním zabezpečení v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii v roce 2020, který byl dne 24. 3. 2020 schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky ve stavu legislativní nouze a následující den též Senátem a kterým bylo prodlouženo poskytování dávek ošetřovného po celou dobu platnosti mimořádných opatření [\[1\]](#) přijatých v souvislosti s pandemií onemocnění COVID-19 způsobeného novým koronavirem.

Mimořádný zákon o ošetřovném **se vztahuje pouze na nároky, které vznikly v době platnosti**

mimořádných opatření, která se týkají zákazu osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů v zařízeních a školách, jejichž uzavření je důvodem vzniku nároku na ošetřovné nebo nároku na služební volno s poskytnutím služebního příjmu (dále též jen „mimořádná opatření při pandemii“) a subsidiárně i dále platí ustanovení zákona o nemocenském pojištění.

V souvislosti s pandemií nařídilo Ministerstvo zdravotnictví ČR dne 10. března 2020 jako mimořádné opatření[2] s účinností od středy dne 11. března 2020 zákaz výuky na všech základních, středních, vysokých i vyšších odborných školách na území celé České republiky. Následně bylo vydáno **Usnesení vlády ČR o vyhlášení nouzového stavu[3], který trvá ode dne 12. března 2020 po dobu 30 dnů, a ode dne 13. března 2020 se začal zákaz výuky týkat též základních uměleckých a jazykových škol[4].**

Žádné z přijatých mimořádných opatření se nevztahuje na **provoz mateřských škol**. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přesto doporučilo tento provoz přerušit či omezit. Vzhledem k tomu, že záleží vždy na rozhodnutí ředitele či ředitelky dané mateřské školy, kteří mohou po projednání se zřizovatelem k takovému kroku přistoupit[5], některé mateřské školy svůj provoz nakonec upravily[6]. Vláda tento krok podpořila, když v mimořádném zákoně o ošetřovném stanovila, že uzavřením zařízení se ve smyslu ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1. ZNP a taktéž podle ust. § 70 odst. 2 písm. f) bodu 1 zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (dále též jen „zákon o služebním poměru“), považuje též rozhodnutí zřizovatele zařízení o uzavření zařízení určeného pro děti předškolního věku, bylo-li učiněno v přímé souvislosti s mimořádným opatřením při **pandemii**.

Dále bylo postaveno na jisto, že zařízením se ve smyslu ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodů 1. a 2. ZNP nebo ve smyslu § 70 odst. 2 písm. f) bodů 1. a 2. zákona o služebním poměru „rozumí též zařízení určené pro péči o osoby, které jsou závislé na pomoci jiné osoby **aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách,**“[7] (dále též jen „zařízení pro hendikepované“). Nárok na ošetřovné v takovém případě není omezen věkovou hranicí 10 let (resp. z hlediska věkového není omezen vůbec), pokud taková osoba do zařízení pro hendikepované v době před vypuknutím pandemie pravidelně docházela, anebo byla-li v něm umístěna[8]. I zde ovšem platí, že musí být splněna podmínka podle ust. § 39 odst. 2 týkající se vedení společné domácnosti.

Nárok na výplatu ošetřovného v dobách koronavirové pandemie

Podle ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodů 1. a 2. ZNP má nárok na ošetřovné zaměstnanec, který nemůže vykonávat v zaměstnání práci, neboť pečuje o dítě mladší 10 let z důvodu, že zařízení (ať už školské, zvláštní dětské či jiné obdobné[9]; soukromé nebo státní), v jehož denní nebo týdenní péči dítě jinak je, anebo škola, jejímž je žákem, a podle mimořádného zákona o ošetřovném také mateřská škola (dále též jen „školní a dětská zařízení“), jsou uzavřeny z důvodu mimořádného opatření nařízeného příslušným orgánem, jak se tomu při pandemii koronaviru v České republice u některých z nich plošně stalo. Obdobným způsobem sem spadají situace, kdy zaměstnanec o takové dítě pečuje, neboť osoba, která o něj jinak běžně pečovala, sama onemocněla nebo jí byla nařízena karanténa, což jí v další péči o dítě brání.

Jedním z hlavních zásahů mimořádného zákona o ošetřovném do stávající právní úpravy je rozšíření nároku na ošetřovné také na zaměstnance, kteří nemohou vykonávat v zaměstnání práci z důvodu péče o dítě (za splnění podmínek uvedených v ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodech 1. nebo 2. ZNP), a to až **do dovršení hranice 13 let věku dítěte**. Jedná se tedy o zaměstnance pečující v důsledku uzavření školního či dětského zařízení o děti ve věku do 12 let včetně a dále také o zaměstnance, kteří **pečují o nezaopatřené dítě závislé na pomoci jiné osoby** aspoň ve stupni I (lehká závislost) podle zákona o sociálních službách, pokud nemůže navštěvovat školu z důvodu jejího uzavření na

základě mimořádného opatření při pandemii. V případě takového dítěte nemusí tedy být splněna podmínka vedení společné domácnosti, pečuje-li o ně zaměstnanec, který je jeho rodičem, a jedná-li se o dítě mladší 10 let. Nezaopatřenost dítěte se posuzuje podle zákona o důchodovém pojištění[10].

Nárok na ošetřovné budou mít v souvislosti s pandemií koronaviru (podle ust. § 39 ZNP) rovněž ti zaměstnanci, kteří nemohou v zaměstnání vykonávat práci z důvodu, že ošetřují dítě mladší 10 let, které nemocí COVID-19 onemocnělo[11], či proto, že tomuto dítěti byla v souvislosti s nemocí nařízena karanténa[12], anebo též z důvodu, že zaměstnanec ošetřuje jiného člena své domácnosti, jehož zdravotní stav pro onemocnění touto nemocí vyžaduje nezbytně ošetřování jinou fyzickou osobou[13]. V případě takových osob se musí každopádně jednat o osoby žijící se zaměstnancem ve společné domácnosti. Tam, kde se ošetřování či péče o dítě mladší 10 let (resp. 13 let) týká zaměstnanců, kteří jsou rodiči takového dítěte, zmíněná podmínka neplatí.

Výše uvedené se nevztahuje na zaměstnance v těch případech, kdy má jiná osoba z důvodu péče o ošetřované dítě nebo o dítě, o které zaměstnanec pečuje, nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství nebo na rodičovský příspěvek[14]. Pokud ovšem i tato jiná osoba onemocněla či jí byla nařízena karanténa, nárok se na zaměstnance vztahuje v plné výši. Pokud má jiný pojištěnec z důvodu poskytování dlouhodobé péče ošetřované osobě či dítěti nárok na výplatu dlouhodobého ošetřovného a uplatňuje-li jej, ošetřovné zaměstnanci taktéž nenáleží.

Na výplatu ošetřovného ani přes platnost mimořádného zákona o ošetřovném i nadále **nemají nárok** osoby samostatně výdělečně činné, dále pak po dobu prvních 14 kalendářních dní zaměstnanci, kteří jsou v režimu dočasně práce neschopného pojištěnce anebo též ti, kterým byla nařízena karanténa, jak bylo naznačeno výše. Nárok na ošetřovné se nevztahuje ani na zaměstnance činné na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr[15], na domácí či zahraniční zaměstnance ani na dobrovolné pracovníky pečovatelské služby, žáky nebo studenty vykonávající zaměstnání, které spadá výlučně do období školních (v tomto období patrně jarních) prázdnin, jakož ani na zaměstnance vykonávající zaměstnání malého rozsahu. Mimo tyto skupiny osob patří mezi ty, kteří nárok na ošetřovné nemají, pochopitelně také odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody zařazení do práce a obdobně osoby ve výkonu zabezpečovací detence, které jsou do práce zařazené. Dále nárok na ošetřovné nemají někteří členové kolektivních orgánů právnických osob[16].

Ode dne 11. března 2020 vznikl s největší pravděpodobností nárok na ošetřovné naprosté většině oprávněných zaměstnanců. Dříve jim mohl vzniknout také z toho důvodu, že se takoví zaměstnanci vrátili z pobytu v tzv. rizikových oblastech, kdy následně jejich dětem lékař pro děti a dorost nařídil **strávit alespoň 14 dní v karanténě. V takové situaci ovšem zpravidla** praktický lékař nařizuje karanténu i rodičům, a proto i zde platí, že po dobu prvních 14 kalendářních dní trvání karantény ošetřovné nenáleží. Ještě před vyhlášením nouzového stavu a před plošným uzavřením škol a školských zařízení někteří ředitelé přistoupili k vyhlášení ředitelského volna. I na takové případy se vztahuje ZNP a ošetřovné se přiznává podle ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodu 1. a 2. ZNP, ovšem až do účinnosti mimořádného opatření při pandemii jen při péči o děti mladší 10 let.

Střídání oprávněných osob

Zaměstnanec s nárokem na ošetřovné se za běžných okolností mohl během jednoho případu ošetřování či péče celkem jedenkrát vystřídat s jinou osobou, které pak rovněž vznikl nárok na ošetřovné – jedná se o **převzetí ošetřování či péče jiným oprávněným** ve smyslu ust. § 39 odst. 4 ZNP. V rámci podpůrní doby stanovené podle mimořádného zákona o ošetřovném je střídání mezi dvěma osobami umožněno i vícekrát, přičemž není možné, aby se tak stalo v jednom kalendářním dnu. Není tedy možné dělit nárok za 1 kalendářní den poměrně mezi oba oprávněné zaměstnance.

Podmínky nároku na ošetřovné, jakož i rozhodné období, se u nově oprávněného zaměstnance posuzují vždy ke dni prvního převzetí péče, tedy nikoliv ke dni, kdy potřeba péče vznikla. Dané se vztahuje pouze na nároky vzniklé v důsledku péče podle mimořádného zákona o ošetřovném. V nárocích vzniklých podle ZNP se umožňuje vystřídání pouze jednou.[17]

Zatím není zřejmé, zda bude umožněno (a případně jakým způsobem) střídání mezi rodičem – zaměstnancem, který má nárok na ošetřovné, a rodičem – osobou samostatně výdělečně činnou, který nemá nárok na ošetřovné. K těmto osobám viz dále.

Délka trvání podpůrcí doby a její počátek

Standardně je ošetřovné dle znění ust. § 40 odst. 1 ZNP poskytováno po dobu 9 kalendářních dnů, resp. 16 kalendářních dnů – jedná-li se o tzv. osamělého zaměstnance, který má v trvalé péči nejméně jedno dítě ve věku do 16 let, které prozatím neukončilo povinnou školní docházku.[18]

Zatímco v první polovině roku 2010 bylo ošetřovné zaměstnancům přiznáváno (v důsledku přijetí úsporného balíčku[19] pro snížení schodku státního rozpočtu pro rok 2010[20]) teprve od čtvrtého kalendářního dne trvání potřeby ošetřování nebo péče[21] a navíc bylo poskytováno nejdéle po dobu 6, resp. 13 kalendářních dnů[22], podle ust. § 4 odst. 1 mimořádného zákona o ošetřovném se podpůrcí doba „**prodlužuje o dobu, po kterou trvalo uzavření zařízení nebo školy z důvodu mimořádného opatření při epidemii.**“[23]

Je tedy nutné upozornit na skutečnost, že na děti předškolního věku, které jinak nenavštěvují školní ani dětská zařízení a také na případy péče o jiné nemocné členy domácnosti, **se mimořádný zákon o ošetřovném nevztahuje**. Nároky na ošetřovné souvisící s těmito osobami se tudíž řídí ZNP v platném znění a trvají po obvyklou délku podpůrcí doby.

Vzhledem k tomu, že se mimořádný zákon o ošetřovném vztahuje na všechny případy uzavření školních a dětských zařízení, jakož i zařízení pro hendikepované, ke kterým došlo v souvislosti s pandemií koronaviru, je umožněno přiznání ošetřovného též **zpětně**, tj. v případech, kdy podpůrcí doba podle ZNP uplynula již přede dnem nabytí účinnosti mimořádného zákona o ošetřovném.

Podpůrcí doba počíná od prvního dne potřeby ošetřování nebo péče. Podle ust. § 40 odst. 2 ZNP věty třetí pak platí, že vznikla-li potřeba ošetřování (resp. péče) dnem, v němž má zaměstnanec směnu již odpracovanu, počíná podpůrcí doba následujícím kalendářním dnem. Ošetřovné v témže čase náleží jen jednomu oprávněnému a v případě převzetí ošetřování či péče jiným zaměstnancem náleží postupně dvěma oprávněným, kteří se v daném případě nepřetržitě trvajících potřeby ošetřování (resp. péče) **vystřídali**. To mimořádný zákon o ošetřovném umožňuje i vícekrát, jak bylo zmíněno výše.

Maximální roční délka podpůrcí doby se bude odvíjet od charakteru a počtu jednotlivých případů ošetřování, přičemž změna druhu onemocnění nebo diagnózy se za nový případ ošetřování nepovažuje. O nový případ ošetřování se jedná tehdy, kdy dva případy potřeby ošetřování, resp. péče, dělí alespoň jeden kalendářní den, anebo když se jedná o zcela jiný způsob potřeby ošetřování (resp. péče).[24]

V průběhu doby, po kterou se zaměstnanci vyplácí ošetřovné, může také dojít ke vzniku potřeby péče (resp. ošetřování) o další osobu. Zaměstnanci se v době, kdy se překrývají podpůrcí doby předchozího a nového nároku, další ošetřovné nevyplácí. Podpůrcí doba ošetřovného z titulu uzavření školních a dětských zařízení a zařízení pro hendikepované může pokrýt případné ošetřování, resp. péči i o další členy domácnosti (byť dávka ošetřovného bude v témže čase náležet jen jednou). Jedná-li se však jen o případ ošetřování více členů domácnosti (nejsou-li jinak jako

hendikepovaní umístění v zařízení pro hendikepované), anebo o ošetřování nebo o péči[25] o děti předškolního věku, které jinak nenavštěvují školní ani dětská zařízení, i nadále platí, že se překrývající délky podpůrných dob **nesčítají**.

Beze změny zůstává také to, že se ošetřovné zaměstnancům nevyplácí za dny pracovního klidu. Pokud však zaměstnanci vznikl nárok na výplatu ošetřovného alespoň za 1 kalendářní den, který pro něho měl být pracovním dnem, tak se v případě, že potřeba ošetřování nebo péče v tomto dni trvala, ošetřovné vyplácí. Ošetřovné se dále nevyplácí za dobu, po kterou původně mělo trvat pracovní volno bez náhrady příjmu, jestliže potřeba ošetřování (resp. péče) vznikla nejdříve dnem, který následuje po dni nástupu na takové volno, a dále ani za dobu, po kterou trvala stávka, jestliže potřeba ošetřování či péče vznikla nejdříve dnem, který následuje po dni, ve kterém se zaměstnanec stal účastníkem této stávky.

Jestliže byly ošetřovanému poskytovány zdravotní služby u poskytovatele lůžkové péče, běh podpůrní doby se po tuto dobu **staví**. Jestliže se vyplácí ošetřovné poživateli starobního nebo invalidního důchodu (pro invaliditu třetího stupně), vyplácí se dávka nejdéle do dne, jímž končí doba zaměstnání.[26]

Ošetřovné v režimu home office

Zaměříme-li se na doslovné znění ust. § 39 odst. 1 ZNP, je z něj patrné, že na ošetřovné má nárok ten zaměstnanec, který nemůže vykonávat práci **v zaměstnání**, a to z jasně vymezených důvodů. Otázkou je, jak bude postupováno v případě, kdy zaměstnanec zůstává s ošetřovanou osobou či s osobou, o kterou pečuje, doma, nicméně práci i přesto vykonává, a to v režimu home office.

Podle ust. § 39 odst. 5 písm. c) ošetřovné **nenáleží** tzv. domácím zaměstnancům. Podle ust. § 3 písm. n) ZNP se pak za domácího zaměstnance považují „*zaměstnanci, kteří nepracují na pracovišti zaměstnavatele, ale podle dohodnutých podmínek vykonávají sjednané práce doma nebo na jiném místě a v pracovní době, kterou si sami rozvrhují.*“[27] Tato definice koresponduje s vymezením pracovního poměru zaměstnance, který si rozvrhuje pracovní dobu sám a práci nevykonává na pracovišti (mimo jiné tzv. home office), ve smyslu ust. § 317 zák. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce (dále též jen „ZP“). Je tedy zřejmé, že zůstal-li zaměstnanec v době pandemie onemocnění COVID-19 v domácím pracovním režimu a pečuje-li přitom o dítě, pobírá plnou mzdu nebo plat a ošetřovné mu tudíž **nenáleží**. Jinými slovy, zaměstnanci nemůže logicky náležet za stejné období mzda a dávka, která má výpadek mzdy (alespoň zčásti) pokrýt. To potvrdila také Ministryně práce a sociálních věcí Dipl.-Pol. Jana Maláčová, Msc. v rozhovoru pro Český rozhlas Dvojka.[28]

Výše nároku na ošetřovné

Mimořádný zákon o ošetřovném výši ošetřovného stanovenou v ZNP nijak nemění[29], a proto dávka ošetřovného činí dle ust. § 41 ZNP za každý 1 kalendářní den částku odpovídající 60 % denního vyměřovacího základu. Nutno dodat, že se jedná o redukovaný denní vyměřovací základ, což zjednodušeně řečeno v konečném důsledku znamená, že čím nižší mzdu nebo plat zaměstnanec pobírá, tím vyšší dávka mu náleží.

Na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí jsou k dispozici >>> [zde](#) dostupné **kalkulačky dávek** poskytovaných v roce 2020, a tak si každý oprávněný zaměstnanec může výši ošetřovného, které mu náleží, orientačně sám vypočítat.

Postup uplatnění nároku na ošetřovné v souvislosti s pandemií koronaviru a podmínky výplaty dávek

Za dobu pandemie není příhodné, aby si zaměstnanci osobně vyzvedávali tiskopis potřebný k uplatnění nároku na ošetřovné označený (ke dni 25. 3. 2020[30]) jako „**Žádost o ošetřovné při péči o dítě do 10 let z důvodu uzavření školského/dětského zařízení (školy)**“[31] (dále též jen „Žádost“). Školní či dětské zařízení (resp. zařízení pro hendikepované) má proto oprávněnému zaměstnanci zaslat formulář s vyplněnou částí A. – potvrzující uzavření příslušného zařízení – v elektronické podobě. Formulář zaměstnanec vytiskne, vyplní potřebné údaje v části B., podepíše jej a předá neprodleně zaměstnavateli. I zde postačí, pokud bude Žádost naskenována či vyfocena a zaslána zaměstnavateli například prostřednictvím e-mailu. Disponuje-li zaměstnanec elektronickým podpisem, je taktéž možné vyplnit Žádost elektronicky a elektronicky ji podepsat.

Zaměstnavatel je povinen Žádost s dalšími podklady pro výplatu dávky předat příslušné okresní správě sociálního zabezpečení, a to buď prostřednictvím datové schránky, anebo e-mailem (opatřenou elektronickým podpisem). Obdobně bude postupováno i v případě „*Žádosti o ošetřovné osoby, která převzala ošetřování (péči)*“[32].

Tehdy, kdy dojde k vystřídání oprávněných zaměstnanců, „*se ošetřovné vyplácí každému oprávněnému za jednotlivé kalendářní měsíce, a to za dny jeho péče vykázané na předepsaném tiskopisu; na tomto tiskopisu se uvádějí též dny, v nichž o dítě (osobu) pečoval druhý oprávněný.*“[33] Z důvodu možného střídání oprávněných zaměstnanců je pak podle tiskové zprávy Ministerstva práce a sociálních věcí dále potřeba, aby vždy po skončení příslušného kalendářního měsíce zaměstnanec předal zaměstnavateli tiskopis označený jako: „*Výkaz péče o dítě z důvodu uzavření výchovného zařízení*“, v němž vyplní dny, ve kterých o dítě pečoval. Tento výkaz je nutné vyplňovat za každý měsíc.[34]

Způsob výplaty dávek ošetřovného bude i v období koronavirové pandemie probíhat obdobně jako dle ust. § 110 odst. 3 ZNP, a tudíž dávky budou vypláceny nejpozději **ve lhůtě do 1 měsíce**, který následuje po dni, v němž byl doklad pro nárok na výplatu dávky doručen okresní správě sociálního zabezpečení.[35]

Pro více informací sledujte webové stránky [MPSV](#) a [ČSSZ](#).

Nárok příslušníků bezpečnostních sborů

Co se týče příslušníků bezpečnostních sborů, ti nárok na ošetřovné nemají (výslovně dle znění ust. § 39 odst. 5 písm. a) ZNP). Ze srovnatelných důvodů[36] jako při poskytování ošetřovného jim však z titulu tzv. důležitých osobních překážek ve službě musí být podle ust. § 70 zákona o služebním poměru, uděleno **služební volno s poskytnutím služebního příjmu**. To je vyloučeno, existuje-li v daném případě ošetřování, příp. péče, souběžně nárok jiné osoby taktéž na ošetřovné či na služební volno.

Podle ust. § 71 odst. 2 zákona o služebním poměru náleží služební volno při ošetřování nemocného člena rodiny[37] nebo při péči o dítě mladší 10 let (z důvodu nařízené karantény či z důvodu uzavření školních a dětských zařízení či pro nemoc nebo karanténní opatření nařízená osobě, která o dítě jinak pečuje) v nezbytně nutném rozsahu, a to v rámci prvních 9 kalendářních dnů, a jedná-li se o tzv. osamělého příslušníka, v rámci prvních 16 kalendářních dnů trvání potřeby ošetřování nebo péče. Mimořádný zákon o ošetřovném tento nárok v ust. § 5 zákona o služebním poměru nově rozšiřuje a přiznává nárok na služební volno s poskytnutím služebního příjmu z důvodu péče o dítě, za té situace, kdy zařízení nebo škola byly uzavřeny na základě mimořádného opatření při pandemii, **v případě péče o všechny děti mladší 13 let.**

Zcela bez věkového omezení u osob, o které je pečováno, je pak služební volno s poskytnutím služebního příjmu udělováno tehdy, kdy příslušník bezpečnostního sboru nemůže vykonávat službu z

důvodu péče o osobu, která je umístěna v zařízení pro hendikepované, jestliže toto zařízení bylo uzavřeno na základě mimořádného opatření pandemií.

Mimořádný zákon o ošetřovném (obdobně jako u ošetřovného) prodlužuje trvání doby služebního volna s poskytnutím služebního příjmu o dobu, po kterou trvalo uzavření zařízení nebo školy z důvodu mimořádného opatření při pandemii, a to i tehdy, bylo-li služební volno ze stejného důvodu vyčerpáno již přede dnem nabytí účinnosti mimořádného zákona o ošetřovném.

Ošetřovné pro osoby samostatně výdělečně činné

V současné chvíli osoby samostatně výdělečně činné (dále též jen „OSVČ“) nárok na ošetřovné podle ZNP ani podle mimořádného zákona o ošetřovném **nemají**, a to ani v případě, kdy jsou účastny na pojištění jako OSVČ po dobu 3 měsíců před dnem vzniku potřeby ošetřování nebo péče.

Dne 19. března 2020 vydala vláda České republiky Usnesení č. 262, o přijetí krizového opatření (dále též jen „Usnesení vlády“), kterým byl **schválen finanční příspěvek** pro OSVČ, coby podpora rodičů z řad živnostníků aka ošetřovné[38]. Příspěvek bude poskytován, „*pokud na stejné dítě/děti nečerpá tento nebo jiný kompenzační příspěvek žádná jiná osoba.*“[39] Žádosti o finanční příspěvek mají podle Usnesení vlády přijímat obecní živnostenské úřady a dále je mají povinnost neprodleně předávat Ministerstvu průmyslu a obchodu (dále též jen „MPO“).

Aktuálně (dne 25. 3. 2020) probíhají politické debaty a jednání se zaměstnavatelskými organizacemi i zástupci zaměstnanců týkající se možných podob nároku na ošetřovné v případě OSVČ a také jeho výše. Vláda ve svém návrhu mimořádného zákona o ošetřovném sice předjímalá předpokládaný hospodářský a finanční dopad navrhované právní úpravy, oficiální čísla nicméně známá nejsou. Budoucnost nároku na ošetřovné v případě OSVČ nyní leží v rukách MPO, jehož úkolem je připravit konkrétní program poskytování ošetřovného pro OSVČ. Podle informací aktualizovaných ke dni 25. 3. 2020, které byly zveřejněny na webových stránkách MPO, nicméně vláda rozhodla o **finančním příspěvku pro OSVČ** „*ve výši 424 Kč za každý den v karanténě/ošetřování člena rodiny. Jde o období ošetřovného u zaměstnanců. Vyplácet ho na základě čestného prohlášení podaného prostřednictvím obecního živnostenského úřadu bude MPO.*“[40]

Závěrem

Tento článek byl uzavřen k datu 25. 3. 2020. Vzhledem k rychlým změnám, ke kterým dochází, nemohu garantovat aktuálnost všech výše uvedených informací. Sama ministryně práce a sociálních věcí připustila, že je ochotna uvažovat o dílčích změnách týkajících se nároků na ošetřovné. Jednalo by se zejména o úpravu výše ošetřovného (návrh na zvýšení na 80 % či až na 100 %), ale i o poskytování ošetřovného některým skupinám zaměstnanců činných na základě dohod konaných mimo pracovní poměr. Vše bude s největší pravděpodobností záviset na počtu podaných žádostí a na vývoji finanční náročnosti celého mechanismu sanování sociálních dopadů pandemie koronaviru pro stát.

Otevře se také znovu otázka oprávněnosti nároku na ošetřovné ve prospěch osob samostatně výdělečně činných, kterou přednesl například pan poslanec Ing. Patrik Nacher jako pozměňovací návrh k novele ZNP (sněmovní tisk č. 333[41]) předložené poslanecké sněmovně ke schválení dne 19. 11. 2018, v rámci kterého navrhl, aby v souvislosti s nárokem na ošetřovné bylo v ZNP slovo „*zaměstnanec*“ nahrazeno slovem „*pojištěnec*“. V důsledku toho by ošetřovné kompenzovalo ztrátu příjmů těch OSVČ, které jsou účastny na pojištění ve smyslu ZNP.

Je pochopitelně otázkou, jakým způsobem se situace kolem ošetřovného bude v budoucnu ubírat. Údaje získané během pandemie koronaviru pak mohou jistě být směrodatným vodítkem pro další

kroky, které v této oblasti bude zákonodárná moc v budoucnu případně podnikat. Ukáže se totiž, o jak závažný problém s jakou finanční náročností pro stát i pro jednotlivce se přibližně jedná. Dále bude zajisté zajímavé sledovat diskusi a způsob, jakým se s novými návrhy představitelé české zákonodárné i výkonné moci argumentačně vypořádají.

Mgr. Šárka Krejčíčková,
advokátní koncipientka

[Advokátní kancelář Vych & Partners, s.r.o.](#)

Lazarská 11/6
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 517 466
Fax: +420 222 517 478
e-mail: office@ak-vych.cz

[1] Podle ust. § 1 odst. 1 mimořádného zákona o ošetřovném se mimořádným opatřením při epidemii „pro účely tohoto zákona rozumí krizové opatření přijaté vládou České republiky v době nouzového stavu v roce 2020 z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázáním výskytu koronaviru /označovaný jako SARS CoV-2/ a mimořádné opatření vydané v roce 2020 Ministerstvem zdravotnictví na základě § 69 odst. 1 písm. i), § 69 odst. 2 a § 80 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů k ochraně obyvatelstva a prevenci nebezpečí vzniku a rozšíření onemocnění COVID-19 způsobené novým koronavirem, která se týkají zákazu osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů v zařízeních a školách, jejichž uzavření je důvodem vzniku nároku na ošetřovné nebo nároku na služební volno s poskytnutím služebního příjmu.“

[2] Ministerstvo zdravotnictví ČR. *Mimořádné opatření - uzavření základních, středních a vysokých škol od 11. 3. 2020*. [Aktuální mimořádná opatření a rozhodnutí ke COVID-19]. 10. 3. 2020. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR, c2010. [cit. 2020-03-21]. K dispozici >>> [zde](#).

[3] *Usnesení vlády České republiky ze dne 12. března 2020 č. 194*. [online]. Praha: Vláda České republiky. [cit. 2020-03-21]. K dispozici >>> [zde](#).

[4] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *INFORMACE K VYHLÁŠENÍ NOUZOVÉHO STAVU V ČR*. [Aktuality]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2013 - 2020. [cit. 2020-03-21]. K dispozici >>> [zde](#).

[5] Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *NEJČASTĚJŠÍ DOTAZY K AKTUÁLNÍM OPATŘENÍM KE KORONAVIRU*. [Aktuality]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy,

c2013 - 2020. [cit. 2020-03-21]. K dispozici >>> [zde](#).

[6] Například se jedná o všechny mateřské školy ve Frýdku-Místku, v Landškrouně (od 16.3.2020), v Brně (od 17.3.2020), ale také v dalších městech.

[7] Ust. § 2 odst. 2 mimořádného zákona o ošetřovném.

[8] Jedná se o denní a týdenní stacionáře, centra denních služeb, sociálně terapeutické dílny, popř. další obdobná zařízení.

[9] Například jesle, dětské skupiny, mateřské školy či lesní školky a další.

[10] Podle ust. § 20 odst. 4 zák. č. [155/1995](#) Sb., o důchodovém pojištění, platí, že: „**Za nezaopatřené dítě** se (...) považuje dítě do skončení povinné školní docházky, a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže

- se soustavně připravuje na budoucí povolání (§ 21 až 23),
- se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo
- z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat výdělečnou činnost.“

[11] Podle ust. § 39 odst. 1 písm. a) bod 1. ZNP.

[12] Podle ust. § 39 odst. 1 písm. b) bod 2. ZNP.

[13] Podle ust. § 39 odst. 1 písm. a) bod 2. ZNP.

[14] Ve smyslu zákona č. [117/1995](#) Sb., o státní sociální podpoře.

[15] Byť jak v Poslanecké sněmovně, tak v Senátu PČR bylo jednáno o mimořádné možnosti zavedení takového nároku.

[16] Jedná se podle ust. § 5 písm. a) bodu 18. ZNP o členy kolektivních orgánů právnických osob, kteří nejsou uvedeni v ust. § 5 písm. a) v bodech 1. až 10., 20. a 21. ZNP.

[17] V těchto případech rovněž nelze běh podpůrčí doby přerušit a později opět zahájit.

[18] Podle ust. § 40 odst. 7 ZNP je **osamělým zaměstnancem** zaměstnanec svobodný, ovdovělý nebo rozvedený, pokud nežije s družkou či druhem ani nežije v registrovaném partnerství, a také zaměstnanec, jehož manželka či manžel je ve výkonu trestu odnětí svobody, uloženého v trvání nejméně jednoho roku či je-li ve výkonu zabezpečovací detence. Dále je osamělým zaměstnancem

zaměstnanec nerozvedený, který zároveň nežije s družkou či druhem, bylo-li zahájeno řízení o prohlášení jeho manželky nebo manžela za nezvěstného, příp. za mrtvého.

[19] Viz ust. § 40a ZNP; srov.: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Sněmovní tisk 917/0, část č. 1/2, Novela z. související se státním rozpočtem ČR na rok 2010*. [Sněmovní tisky]. Praha: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [cit. 2020-03-17]. K dispozici >>> [zde](#).

[20] Viz Randl Partners. *Janotův úsporný balíček z pohledu personální praxe*. [epravo.cz]. Praha: epravo.cz, 6. 11. 2009. [cit. 2020-03-17]. K dispozici >>> [zde](#).

[21] Viz také ZEMANOVÁ, Jana. 3.3. Ošetřovné. In: HŮRKA, Petr, KOLDINSKÁ, Kristina, PŘIB, Jan, RYBA, Jan, ŠTANGOVÁ, Věra, ŠTEFKO, Martin, TOMEŠ, Igor, TRÖSTER, Petr, VOŘÍŠEK, Vladimír, VYSOKAJOVÁ, Margerita, ZEMANOVÁ, Jana. *Právo sociálního zabezpečení*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-322-6, s. 172.

[22] Viz ust. § 40a ZNP ve znění od 1. 1. 2020 do 31. 5. 2010: „V období od 1. ledna 2010 do 31. prosince 2010 činí podpůrčí doba u ošetřovného podle § 40 odst. 1 písm. a) nejdéle 6 kalendářních dnů a podle § 40 odst. 1 písm. b) nejdéle 13 kalendářních dnů. Podpůrčí doba počíná od čtvrtého dne potřeby ošetřování nebo péče.“

[23] Ust. § 4 odst. 1 mimořádného zákona o ošetřovném.

[24] Srov. ZEMANOVÁ, Jana. 2.2. Podpora při ošetřování člena rodiny. In: TRÖSTER, Petr, HŮRKA, Petr, KOLDINSKÁ, Kristina, PŘIB, Jan, RYBA, Jan, ŠTANGOVÁ, Věra, ŠTEFKO, Martin, TOMEŠ, Igor, VOŘÍŠEK, Vladimír, VYSOKAJOVÁ, Margerita, ZEMANOVÁ, Jana. *Právo sociálního zabezpečení*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-032-4, s. 161.

[25] Z titulu ust. § 39 odst. 1 písm. b) bodu 2. či bodu 3. ZNP.

[26] Viz ust. § 40 odst. 3 ZNP.

[27] Ust. § 3 písm. n) ZNP.

[28] MALÁČOVÁ, Jana. [Jana Maláčová: V příštích dnech přijdeme s řešením, jak živnostníkům zajistit finanční situaci] [YouTube - Český rozhlas Dvojka] 13. 3. 2020. K dispozici >>> [zde](#).

[29] Byť byly v Poslanecké sněmovně PČR opakované snahy o to zavést poskytování dávek za 1 kalendářní den ve výši 80 % až 100 % denního vyměřovacího základu; žádný z těchto pozměňovacích návrhů nebyl přijat.

[30] Je možné, že podoba formuláře bude v návaznosti na požadavky kladené mimořádným

zákonem o ošetrovném upravena.

[31] Viz tiskopis: „*Žádost o ošetrovné při péči o dítě z důvodu uzavření školského/dětského zařízení (školy)*“, K dispozici >>> [zde](#).

[32] Viz tiskopis: „*Žádost o ošetrovné osoby, která převzala ošetrování (péči)*“, K dispozici >>> [zde](#).

[33] Ust. § 4 odst. 3 mimořádného zákona o ošetrovném.

[34] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Ošetrovné bezbolestně – návod jak postupovat*. [TISKOVÁ ZPRÁVA]. 25. 3. 2020. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí. [cit. 2020-03-25]. K dispozici >>> [zde](#).

[35] Po dobu, po kterou nejsou splněny podmínky pro výplatu dávky podle ust. § 109 odst. 1 ZNP, měsíční lhůta pro výplatu dávky neběží. Tj. není-li podána písemná Žádost na předepsaném tiskopisu podepsaná oprávněným zaměstnancem; příp. Žádost podepsaná též zaměstnancem, od něhož se ošetrování (péče) přebírá.

[36] Důležitými osobními překážkami ve službě dle ust. § 70 odst. 2 zákona o služebním poměru například jsou: „**doprovod** člena rodiny do zdravotnického zařízení k vyšetření nebo ošetrování (...)“, „**doprovod** zdravotně postiženého dítěte do zařízení sociální péče nebo do internátní speciální školy“ a konečně mj. i „**ošetrování** nemocného dítěte mladšího 10 let, ošetrování jiného nemocného člena rodiny, jestliže jeho zdravotní stav vyžaduje nezbytné ošetrování jinou osobou, a péče o dítě mladší 10 let z důvodu, že (1.) dětské výchovné zařízení, v jehož péči dítě jinak je, nebo škola, do které chodí, **byly uzavřeny** z nařízení příslušných orgánů, (2.) dítě nemůže být pro nařízenou **karanténu** v péči dětského výchovného zařízení nebo docházet do školy, nebo (3.) osoba, která jinak o dítě pečuje, onemocněla nebo jí byla nařízena karanténa (karanténní opatření), a proto nemůže o dítě pečovat.“

[37] **Členem rodiny** se dle ust. § 201 odst. 2 a odst. 3 zákona o služebním poměru rozumí manžel či manželka příslušníka, jeho děti nebo též osvojenci a děti jemu svěřené do pěstounské péče nebo do výchovy na základě rozhodnutí příslušného orgánu, rodiče příslušníka, osvojitelé nebo i další osoby, jestliže žijí s příslušníkem v domácnosti. Za **domácnost** se považuje trvalé soužití fyzických osob s příslušníkem za společného uhrazování nákladů na své potřeby.

[38] *Usnesení vlády České republiky ze dne 19. března 2020 č. 262*. [online]. Praha: Vláda České republiky. [cit. 2020-03-24]. K dispozici >>> [zde](#).

[39] Čl. II. bod 1. tamtéž.

[40] Ministerstvo průmyslu a obchodu. *Přehled pomoci podnikatelům a živnostníkům*. [online]. 24. 3. 2020. Praha: Ministerstvo průmyslu a obchodu. [cit. 2020-03-25]. K dispozici >>> [zde](#).

[41] Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. *Sněmovní tisk 333, Novela z. o nemocenském pojištění*. [Sněmovní tisky]. Praha: Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. [cit. 2020-03-25]. K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)